

РОЗДІЛ 1
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В
УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

УДК 373.21.017.4-053.4

***Барна Христина Василівна,**
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та
методики дошкільної освіти,
Довгій Ірина Степанівна,
бакалавр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ ЯК ІНТЕГРАТИВНА ЯКІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА

Концепцією “Громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності” визначається, що громадянське виховання, це “формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатною та захищеною”. Структурними компонентами громадянськості у дослідженні Казаєвої Є.є: правосвідомість, патріотизм, міжнаціональна толерантність. У своїй роботі автор багато уваги приділяє аналізу запропонованих компонентів та наголошує на їх нерозривності та єдності.

Особливе значення мають роботи, присвячені вивченню вікових особливостей виховання громадянських якостей та специфіки організації педагогічного процесу з їх виховання у різні вікові періоди. Так Л.Артемова, І. Газіна, Є. Казаєва, С. Козлова, В. Лаппо в своїх дослідженнях визначають, що виховання громадянських якостей має розпочинатись в дошкільному віці.

Узагальнення пріоритетних ідей щодо вивчення поставленої проблеми дозволяє нам зробити висновок про те, що головною метою громадянського виховання на сучасному етапі має бути – виховання громадянина, що живе у демократичній державі, провідною особистісною якістю якого має стати громадянськість. Такий громадянин повинен мати певні знання (про права людини, про державу тощо), вміння (критично мислити, аналізувати, співпрацювати з іншими людьми та інше), цінності (повага до прав інших людей, толерантність, компромісність тощо), а також бажання приймати участь у суспільному житті країни.

Виходячи з цього громадянське виховання дітей дошкільного віку розглядається як система цілеспрямованого педагогічного впливу на особистість, з метою формування основ правової, моральної та патріотичної культури, а також виховання кращих громадянських якостей.

У свою чергу громадянськість розглядається як інтегративна якість особистості, що вмщує елементи моральної, патріотичної та правосвідомості, толерантність й характеризує громадянську спрямованість діяльності людини.

Результатом громадянського виховання є сформованість системи громадянських якостей, серед яких патріотизм, толерантність та законність (або законослухняність). Саме ці якості ми вважаємо базовими громадянськими якостями. На їх основі, як зазначають дослідники (П. Ігнатенко, Л. Крицька, Ю.Завалевський, Л.Пархоменко), розвиваються громадянська мужність, громадянський обов’язок, громадянська гідність, громадянська відповідальність тощо. В свою чергу, згідно досліджень М.Боришевського, П. Вербицької, Б. Кобзара, Л. Мамотюк, Є. Постовойтова, всі ці якості поєднуються більш широким інтегративним поняттям – громадянськість.

Таким чином, ми можемо сказати, що свідомий громадянин має бути самостійним, ініціативним, відповідальним, законслухняним бути терплячим до відмінностей між людьми, поважати думки та права інших тощо. Всі ці якості закладаються в дошкільному дитинстві й складають основу громадянськості

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави зробити висновок, що проблеми формування громадянських якостей найчастіше розглядаються, коли мова йде про підлітковий та юнацький вік (М.Боришевський, П.Вербицька, Л.Канішевська, В.Кожохар, М.Рудь, К.Чорна та ін). Це обумовлено психо-фізіологічними особливостями розвитку дитини. Однак, слід зазначити, що основа громадянських якостей закладається в дошкільному дитинстві. Це підтверджують дослідження психологів (І. Бех, М. Боршевський, Л. Виготський) та педагогів (Л.Артемова, Є. Казаєва, С. Козлова, В. Лаппо, І. Газіна), в яких зазначається, що старший дошкільний вік є найбільш сенситивним періодом для формування базових громадянських якостей. Адже саме в цей час дитина формується фізично, психічно й інтелектуально, набуває необхідних знань, умінь та навичок. І саме в цей період вона потребує найбільшої уваги й захисту. Від ставлення до дітей, розуміння їх проблем, інтересів та потреб залежить доля кожної дитини й розвиток суспільства загалом. Саме в дитинстві формується оцінка дитиною свого "Я", яка є регулятором її моральної поведінки, лежить в основі знань про свої права та обов'язки, на ній ґрунтуються такі почуття як відповідальність, сором, провина, совість тощо.

Як зазначає І. Шаповаленко, в старшому дошкільному віці у дітей формується самооцінка, складовою якої є оцінка власних моральних якостей, яка виражається у дотриманні чи недотриманні правил прийнятих в даному суспільстві.

Дослідження проведені І. Непомнящею доводять, що якості, основи яких було сформовано в старшому дошкільному віці виявляються дуже стійкими та зберігаються в головних своїх особливостях багато років.

Зважаючи на зазначене вище, ми можемо виділити основні задачі громадянського виховання дітей старшого дошкільного віку:

- формувати у дітей елементарні уявлення про права та обов'язки людини-людини, гуманістичне ставлення до навколишнього світу;
- формувати у дітей знання про історію, звичаї, традиції рідного краю;
- виховувати у дітей повагу до родини, міста, держави;
- виховувати і закріплювати правила культури і поведінки в суспільстві, прояви доброзичливості, чесності в спілкуванні з людьми.

Таким чином, ми бачимо, що сформованість громадянських якостей є результатом тривалого виховного впливу, який торкається всіх сторін життєдіяльності дитини. Вони виступають, як реальна можливість втілення в життя сукупності соціальних і громадянських прав особистості, її інтеграції в культурні й соціальні структури суспільства.

УДК 373.2:001.895

*Добош Олена Михайлівна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Добош Тетяна Іванівна, магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У Законі України «Про дошкільну освіту», Коментарі до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні», Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» однією з пріоритетних цілей є інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій.

Впровадження і розвиток інноваційних технологій набуває поширення у 80-и х роках

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>